

องค์การบริหารส่วนตำบลดอยอนแก้ว

อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

ฐานข้อมูลศาสนา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

* วัดและสถานทางศาสนาในตำบลดอยอนแก้ว

* ปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำนำ

ศาสนา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่มีควบคู่มากับสังคมไทย และสิ่งเหล่านี้ ถือเป็นมรดกที่สำคัญของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงเอกลักษณ์ ความภาคภูมิใจ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของคนในท้องถิ่นที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ ฟื้นฟู เผยแพร่ สืบสานสิ่งเหล่านี้สืบไป

องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้วเป็นอีกองค์กรหนึ่งที่มีภารกิจ หน้าที่ ในการส่งเสริม อนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานสิ่งเหล่านี้ไม่ให้สูญหาย ดังนั้นจึงได้จัดทำฐานข้อมูลเพื่อเผยแพร่เกี่ยวกับศาสนาวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เด็กและเยาวชน ประชาชนได้เห็นความสำคัญ อันจะเป็นส่วนที่จะช่วยสืบสานให้คงอยู่ คู่ท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

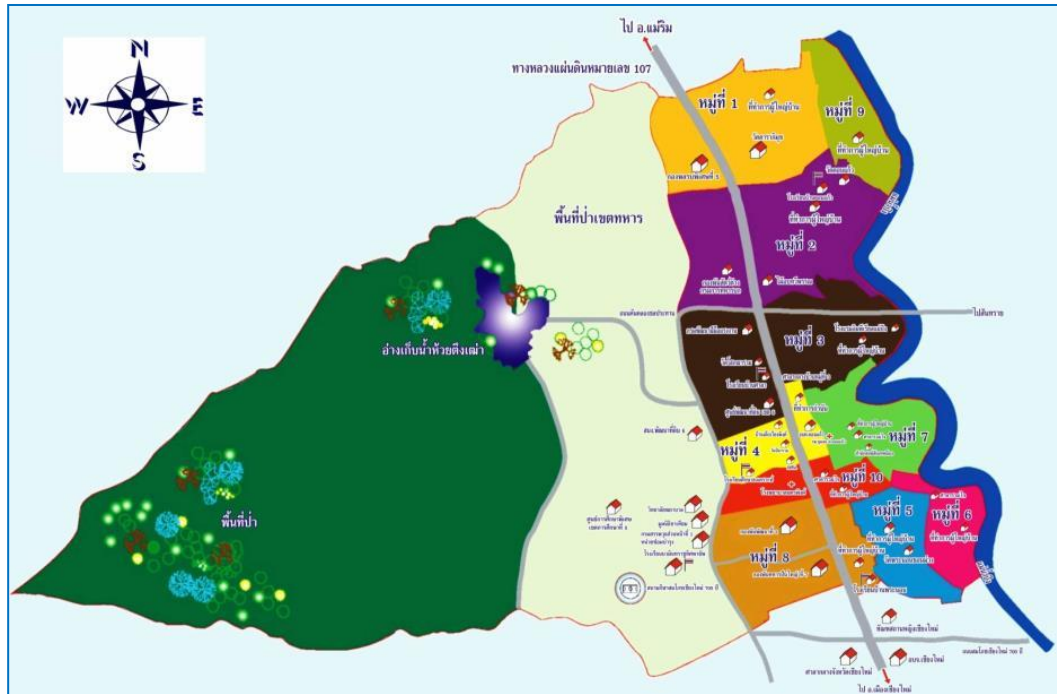
สารบัญ

	หน้า
วัดและสถานที่สำคัญในตำบลอนแก้ว	๑
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	๗
ปราชญ์ชาวบ้าน	๑๕

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว

ข้อมูลพื้นฐานตำบลดอนแก้ว

ตำบลดอนแก้วตั้งอยู่ด้านทิศใต้ของอำเภอแมริม ระยะห่างจากที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอแมริม ประมาณ ๘ กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๐๗ (ถนนสายเชียงใหม่-ฝาง) มีสภาพการคมนาคม โดยทั่วไป ระหว่างที่ว่าการอำเภอแมริม และตัวจังหวัดเชียงใหม่ อยู่ในระดับดี

ภาพที่ ๑ : แผนที่แสดงที่ตั้ง ๑๐ หมู่บ้าน ภายในตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน

การตั้งบ้านเรือนเป็นชุมชนใหญ่แบบถาวรไม่เคลื่อนย้ายถิ่นฐาน ตั้งอยู่บริเวณสองฝากถนนเชียงใหม่-ฝาง โดยส่วนใหญ่จะมีชุมชนหนาแน่นทางฝั่งด้านทิศตะวันออก หรือฝั่งขวาของถนนเชียงใหม่-ฝาง หรือแถบ ลุ่มแม่น้ำปิง ส่วนด้านทิศตะวันตกหรือฝั่งซ้ายของถนนเชียงใหม่-ฝาง จะเป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการ และเขต อุทยานแห่งชาติ สุเทพ-ปุย รวมพื้นที่ที่ประชาชนอาศัยอยู่จริง ๆ ประมาณ ๘ ตารางกิโลเมตร

๑.๒ ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ โดยทั่วไปเป็นที่ราบริมฝั่งแม่น้ำปิง ต่อเนื่องกับตำบลแม่สา มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ ๔๘.๕๓ ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่อยู่อาศัยของราษฎร หรือเขตชุมชน ๑ ใน ๔ ของพื้นที่ทั้งหมด คือ พื้นที่ ทางฝั่งขวาของถนนเชียงใหม่-ฝาง (ด้านตะวันออก) สำหรับพื้นที่ที่เหลือ ๓ ใน ๔ ส่วนของพื้นที่ทั้งหมดเป็น เขตทหาร และเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย อยู่ในความดูแลของเขตทหารเกือบทั้งหมด ประมาณ ๒๐,๐๐๐ ไร่ อยู่ทางฝั่งซ้ายของถนนเชียงใหม่-ฝาง (ด้านตะวันตก) และพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ตั้งของส่วน ราชการหน่วยงานของรัฐ มีความสูงเหนือระดับน้ำทะเล ประมาณ ๓๕๐ เมตร

๑.๓ ลักษณะภูมิอากาศ

ตำบลดอนแก้ว มีภูมิอากาศเย็นสบายในห้วงเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ มีอากาศร้อนในห้วงเดือนมีนาคม-มิถุนายน มีฝนตกในห้วงเดือนกรกฎาคม-ตุลาคม และมีภัยธรรมชาติที่มักเกิดขึ้น ส่งผลกระทบต่อประชาชน ดังนี้

ภัยแล้ง

ห้วงระยะเวลาที่เกิด คือ เดือนเมษายน-มิถุนายน ทำให้เกิดปัญหาด้านน้ำกินน้ำใช้ และน้ำเพื่อการเกษตรในบางพื้นที่

อุทกภัย

มีอุทกภัยในช่วงเดือนกรกฎาคม-ตุลาคม เนื่องจากปริมาณน้ำฝนมีมาก น้ำระบายไม่ทันทำให้เกิดน้ำท่วมขัง

วาตภัย

ห้วงระยะเวลาที่เกิด คือ เดือนมีนาคม-เมษายน และมักจะมีพายุลูกเห็บ ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านผลผลิตทางการเกษตรได้รับความเสียหาย

มลภาวะทางอากาศ

มีไฟป่าและหมอกควัน ในช่วงเดือนมกราคม-เมษายน ของทุกปี

ประวัติตำบลดอนแก้ว

ตำบลดอนแก้ว เดิมอยู่ในเขตของตำบลแม่สา ต่อมาในปี ๒๔๗๔ ได้แยกออกมาตั้งเป็นตำบลดอนแก้ว โดยใช้บ้านดอนแก้วเป็นหมู่บ้านหลัก เหตุที่ชื่อ “ดอนแก้ว” เพราะเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนที่ดินที่เป็นเนินสูงกว่าหมู่บ้านอื่น และเพื่อเป็นสิริมงคล ซึ่งแต่โบราณถือว่า แก้ว แหวน เงิน ทอง เป็นสิ่งที่ดีงาม จึงต่อท้ายเป็น ดอนแก้ว จึงเรียกต่อ ๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง รองลงมาคือค้าขาย และรับราชการตามลำดับ ส่วนที่เหลือจะเป็นอาชีพอื่น ๆ เช่น เกษตรกร ข้าราชการบำนาญ ถึงแม้ปัจจุบันบริบทของตำบลดอนแก้วจะเป็นกิ่งเมืองกิ่งชนบท มีคนภายนอกเข้ามาอาศัยอยู่เพิ่มมากขึ้น แต่ยังมีประชาชนพื้นเมืองดั้งเดิมอยู่ส่วนหนึ่งที่ยังคงเป็นผู้ที่สืบสานศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประวัติวัดในตำบลดอนแก้ว

วัดพระนอนขอนแก่นม่วง

เจ้าอาวาส : พระครูสุนทรพัฒนสิทธิ์ และเป็นเจ้าคณะตำบลดอนแก้ว

ตั้งอยู่หมู่ที่ ๕ บ้านพระนอน สังกัดคณะสงฆ์ มหานิกาย เดิมชื่อ “วัดพระนอนแม่ทาเยื้อง” สร้างปี พ.ศ. ๑๙๓๓ ในช่วง ๒๐๐ กว่าปี เจ้ากาวิโลรส สุริยวงศ์ (เจ้าชีวิตอ้าว) เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ได้บูรณะ ต่อมา สมัยครุบาทวีรวิชัย นักบุญแห่งล้านนาได้มาสร้างวิหารพระนอน และประทับรอยเท้าไว้ ให้ศรัทธา สักการบูชา เมื่อ พ.ศ.๒๔๖๐ ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปปางไสยาสน์ พระอุโบสถ สร้างด้วยศิลปะแบบ ล้านนา ไม่มีหน้าต่าง เจดีย์พระธาตุ ทรงกลมฐานย่อเก็จปิดทองจังโกทั้งองค์ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ภายในวัดยังประกอบด้วย หอระฆัง ศาลาบำเพ็ญบุญ หอธรรม (หอไตร) ธรรมมาสน์โบราณ และกรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติมาจนทุกวันนี้

วัดโสภณาราม

เจ้าอาวาส : พระครูวรธรรมวิรัช

ตั้งอยู่หมู่ที่ ๓ บ้านศาลา เริ่มสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ ได้รับอนุญาตให้สร้างเป็นวัดประมาณปี พ.ศ.๒๔๗๙ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๑๕ เป็นวัดราษฎร์ สังกัดมหานิกาย เดิมมีชื่อว่า “วัดป่าตึง” พ.ศ. ๒๔๗๙ ได้จัดตั้งโรงเรียนประชาบาลขึ้นโดยใช้ศาลาวัดเป็นอาคารเรียน ปัจจุบันคือ โรงเรียนบ้านศาลา ทั้งยังได้ให้ความอนุเคราะห์ อยบต.ดอนแก้ว ใช้อาคารสภาตำบล เดิมเป็นอาคารกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านตำบลดอนแก้ว ซึ่งตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดโสภณาราม เป็นอาคารที่ทำการชั่วคราว อดีตเจ้าอาวาส และอดีตเจ้าคณะอำเภอแม่ริมได้มรณภาพเมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๐ ท่านพระครูโสภณบุญญาภรณ์ นักธรรมชั้นเอก วุฒิปริญญา พธ.ม. กิตติมศักดิ์ (ตุ๊ก นักเทศน์ชื่อดังแห่งล้านนา) ภายในวัดประกอบด้วย อาคารเสนาสนะ และปูชนียวัตถุที่สำคัญ ได้แก่ พระวิหารทรงรัตนโกสินทร์ หอระฆัง อุโบสถ พระพุทธรูปปางนาคปรก กุฏิรัชมิ่งมงคลภิเษก กุฏิพิพิธภัณฑวัตถุญาณภรณ์ กุฏิเมตตาธรรม

ศาลาพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน (ศาลาของบ่าเก่า) และยังมีงานประจำปีที่สำคัญ อาทิ ฟังเทศน์มหาชาติ วันเพ็ญเดือน ๔ งานมุขิตาจิตหลวงพ่พระครูโสภณบุญญาภรณ์ ๑๓ เมษายน เป็นต้น

๕

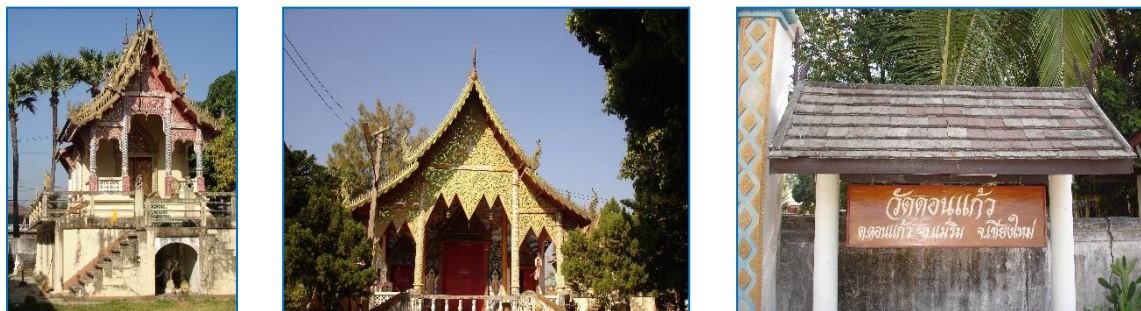
วัดปियาราม

เจ้าอาวาส : พระครูปิยาวาสวัตร

ตั้งอยู่หมู่ที่ ๔ บ้านป่าแจะ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๐ เดิมชื่อวัดสลิดอนชัย (ศรีดอนชัย) มีเจ้าเมืองเชียงใหม่เป็นผู้ริเริ่มสร้างอุทิศให้โอรส ขณะนั้นมีพระพุทธรูปในโพรงของต้นไม้ใหญ่ ชาวบ้านจึงเรียกว่า วัดพระเจ้านั่งโกธัน (นั่งโพรงไม้) ต่อมาทางราชการเวนคืนที่ชาวบ้าน ย้ายชาวบ้านมาอยู่ทางหน้าวัด และเรียกวัดใหม่ว่า “วัดป่าแจะ” ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๓ เขตวิสุงคามสีมากว้าง ๔๐ เมตร ยาว ๘ เมตร อาคารเสนาสนะ และปูชนียสถานที่สำคัญ ได้แก่ พระสังกัจจายนะ ก่อสร้างด้วยศิลปะแบบจีน พระพุทธรูปลีลามหามงคลจำลอง วิหาร กุฏิสงฆ์ หอระฆัง

วัดดอนแก้ว

เจ้าอาวาส : พระใบฎีกาเจริญศักดิ์ สิริภทโท

ตั้งอยู่เลขที่ ๘๕ บ้านดอนแก้ว หมู่ ๒ ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดมหานิกาย ที่ดินตั้งวัด มีเนื้อที่ ๕ ไร่ ๒ งาน ๒๐ ตารางวา น.ส.๓ เลขที่ ๑๓๔ วัดดอนแก้ว สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๐ โดยการนำของ นายหาร เสือเผี้ยว และศรัทธาอีกหลายท่าน ได้รับวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ เขตวิสุงคามสีมา กว้าง ๔๐ เมตร ยาว ๘๐ เมตร อาคารเสนาสนะ และปูชนียวัตถุ ประกอบด้วยเจดีย์ฐานทรงสี่เหลี่ยมรูปประฆัง อุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ วิหาร ศาลาอเนกประสงค์ ศาลาบำเพ็ญกุศล หอระฆัง และโรงครัว

วัดดารารามิข

เจ้าอาวาส : พระอธิการธงชัย สุวณฺณสิริ

ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑ บ้านบ่อปู่ สร้างขึ้นในสมัย รัชกาลที่ ๕ ตรงกับ เจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าครองนครเชียงใหม่ ในสมัยนั้น เจ้าอินทวิชยานนท์ได้สร้างวัดดารารามิข ร่วมกับชาวบ้าน ใน จ.ศ. ๑๒๔๗ หรือ พ.ศ.๒๔๒๘ เหตุที่สร้าง เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งความรักของพ่อ ที่คิดถึงบุตรี คือ เจ้าดารารัศมี และเป็นการสร้างบุญบารมีของตนเอง ครั้งสมัยที่เจ้าดารารัศมีออกจากวังแล้ว มีหลายครั้งที่ทรงมาฟังธรรม และมาทำบุญถวายสิ่งของ ณ วัดแห่งนี้ เช่น ปิ่นปักผมทองคำ เงินทอง กลองยาว ถ้วย จาน ช้อน (แต่ถูกไฟไหม้พร้อมกุฏิหลังเก่า) ชาวบ้านเรียกวัดบ่อปู่ ตามชื่อหมู่บ้าน และบ่อน้ำปู่ พ.ศ.๒๕๒๔ ได้มีการบูรณะวิหารแต่คงไว้สภาพเดิมดังที่เห็นในปัจจุบัน

วัดสันเหมืองประชาราม

เจ้าอาวาส ชื่อ พระอธิการอินตา ฐิตสีโร

ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๗ บ้านสันเหมือง สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๓ โดยการนำของ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล หน่วยงานราชการ นายอำเภอ พร้อมด้วยผู้นำหมู่บ้าน และคณะศรัทธาประชาชนชาวบ้านสันเหมือง โดยใช้สถานที่ในบริเวณ “ศาลเจ้าบ้าน” ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของหมู่บ้าน ในการก่อสร้าง ภายในบริเวณวัดมีลานธรรม ซึ่งเป็นสถานที่ร่มรื่น ใต้ร่มไม้ใหญ่ที่มีอายุร่วมร้อยปี มีพระวิหาร ซึ่งภายในเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ขนาดหน้าตักกว้าง ๔๐ นิ้ว สูง ๖๘ นิ้ว กุฏิสงฆ์ พระธาตุเจดีย์ ศาลารวมใจ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมล้านนา ศาลากลางน้ำ สำหรับใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ทั้งยังเป็นสถานที่ตั้งของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และผู้สูงอายุในชุมชนตำบลดอนแก้ว สำนักสงฆ์สันเหมือง ได้รับมติเห็นชอบจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว ในการยกสถานที่สาธารณะประโยชน์ให้เป็นวัด แต่เนื่องจากพื้นที่ของสำนักสงฆ์มีไม่เพียงพอ (ต้องมีหนังสือสำคัญกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองที่ดิน ที่จะยกให้สร้างวัด และที่ดินนั้นต้องมีเนื้อที่ไม่น้อยกว่า ๖ ไร่) ทำให้ไม่ได้รับอนุญาตให้เป็นวัด จากกองศาสนา สถาน กรมการศาสนา และปัจจุบันนางศรีนวล บุญสูง ได้ทำสัญญามอบที่ดินให้เพิ่มเติม จึงได้รับการยกให้เป็นวัดสันเหมืองประชาราม เมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความหมายและประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (local wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นได้เองและนำมาใช้ในการแก้ปัญหา เนเทคนิควิธี เป็นองค์ความรู้ของชาวบ้าน ทั้งทางกว้างและทางลึกที่ชาวบ้านคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย ซึ่งได้สืบทอดและเชื่อมโยงมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดค้นขึ้น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาแก้ปัญหา เป็นทั้งสติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ดังนั้น จึงมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระและแนวทางดำเนินชีวิตในวงกว้าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยองค์ความรู้ในหลายวิชา ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑) ได้จำแนกไว้รวม ๑๐ สาขา คือ

๑. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยีโดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหการเกษตร เป็นต้น

๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรมอันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ตลอดทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

๓. สาขาการแพทย์ไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งอนุรักษ์ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการค่า การสะสมและบริการกองทุน และธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

๖. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

๗. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม หัตถศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

๘. สาขาจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหาร การจัดการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ทั้งขององค์กรชุมชน องค์กรทางสังคมอื่น ๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน ระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เป็นต้น

๙. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๑๐. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ ประเพณีบุญประเพณีชาวนา เป็นต้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลดอนแก้ว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราชการ ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณี อันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะ สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วน ร่วมในการดำเนินกรด้วย และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ฉบับที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๕๒ กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ (๘) บำรุงรักษา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นตามความจำเป็นและสมควร นั้น

องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว ได้มียุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม ซึ่งในการพัฒนาศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม เป็นการส่งเสริม อนุรักษ์ ถ่ายทอด วัฒนธรรม จารีต ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทำนุบำรุงศาสนา พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของประชาชน ให้มีความรักและหวงแหน ภาคภูมิใจ มีส่วนร่วมในการสืบทอดศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สาขาเกษตรกรรม

๑. กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง ห้วยตึงเฒ่า

ที่ตั้ง : บ้านห้วยตึงเฒ่า หมู่ที่ ๓ ตำบลดอนแก้ว

เนื่องจากความเป็นอยู่ของพี่น้องประชาชนในพื้นที่ที่มีการเป็นอยู่อย่างกระจัดกระจาย การขาดแคลนแหล่งน้ำและพื้นที่ทำกิน ต่อมา มีการจัดสรรพื้นที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน โดยมีการกฐะเปียบของหมู่บ้านในรูปแบบการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ผ่านการส่งเสริมและสนับสนุนของหน่วยงานภาคีในพื้นที่ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน เกษตรจังหวัดเชียงใหม่ ประมงจังหวัดเชียงใหม่ กศน.จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งในด้านงบประมาณและการถ่ายทอดความรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และมีความยั่งยืนในการเป็นอยู่แบบพึ่งพาตนเอง

สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค)

๑. กลุ่มจักสานไม้ไผ่ขด

ที่ตั้ง : เลขที่ ๑๐/๔ หมู่ที่ ๒ ตำบลดอนแก้ว

กลุ่มจักสานไม้ไผ่ขด หมู่ที่ ๒ เกิดจากความรู้และประสบการณ์ของนางอรพุย วงศ์อนุกุล ในการผลิตจักสานไม้ไผ่ขดตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๖ ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ชาวต่างชาติที่มาร่วมงานด้วย จะนำผลิตภัณฑ์นี้ไปจดลิขสิทธิ์ นางอรพุยจึงได้ถอนตัวออกมา และนำตัวอย่างผลิตภัณฑ์มาเสนอกับองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว เพื่อจัดฝึกอบรมให้กับคนในชุมชนเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนตลอดจนอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไว้สืบต่อไป

๒. หัตถกรรมเศษผ้าอเนกประสงค์

ที่ตั้ง : อาคารกองทุนวิสาหกิจชุมชน หมู่ที่ ๔ ตำบลดอนแก้ว

เริ่มดำเนินการโดยการรวมกลุ่มกันในหมู่บ้านเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ โดยการศึกษาดูงาน การหัตถกรรมจากเศษผ้า ณ บ้านงอบ อ.เมือง จ.น่าน จากนั้นนำมาปรับปรุง พัฒนา ให้มีความหลากหลาย และเน้นใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในพื้นที่

สาขาการแพทย์ไทย

๑. ฆะภูาล้านนา

ที่ตั้ง : เลขที่ ๘๒ หมู่ที่ ๖ ตำบลดอนแก้ว

จากการดำรงชีวิตประชาชนในอดีตจะมีศิลปวัฒนธรรมเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพ การดูแลสุขภาพ รวมทั้งระบบการจัดการด้านสังคมภายในชุมชนและท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังมีอยู่ และสมควรถ่ายทอด อนุรักษ์ให้คงอยู่ เช่น การรักษาด้วยสมุนไพรพื้นบ้าน การนวด การใช้ภูมิปัญญา อื่น ๆ ในการรักษาอาการเจ็บป่วย โดยเฉพาะตำราสมุนไพร - พลังหินโบราณล้านนา เป็นการนำสมุนไพร มาอบร่างกายเพื่อรักษาอาการป่วย ทั้งหมดนี้มีประชาชนชาวบ้านเป็นผู้อนุรักษ์และถ่ายทอดให้ประชาชน รุ่นใหม่ให้ยั่งยืนสืบไป

๒. ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถนะคนพิการ ผู้สูงอายุในชุมชนดอนแก้ว

ที่ตั้ง : เลขที่ ๑๐/๔ หมู่ที่ ๒ ตำบลดอนแก้ว

จากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่เริ่มเปลี่ยนไป จึงทำให้เกิดการรวมตัวกัน เพื่อจัดตั้ง ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ผู้สูงอายุในชุมชนตำบลดอนแก้ว เป็นการบูรณาการการทำงาน ของทุกภาคส่วน มีการจัดกิจกรรมที่พัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ เป็นแหล่งเผยแพร่ ถ่ายทอดความรู้ ทั้งวิทยาการปัจจุบัน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้แก่เด็กและเยาวชน คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ

๓. นวดแผนไทย โรงพยาบาลชุมชนตำบลดอนแก้ว

ที่ตั้ง : โรงพยาบาลชุมชน หมู่ที่ ๗ ตำบลดอนแก้ว

โรงพยาบาลชุมชนตำบลดอนแก้ว ได้เปิดบริการทั้งแพทย์แผนปัจจุบันและแพทย์แผนไทย โดยใช้หลักในการบริหาร โรงพยาบาลสร้างสุข ๓ ดี ๔ เส้า คือ บริการดี สิ่งแวดล้อมดี และบริการจัดการดี ซึ่งปัจจุบันได้เปิดหน่วยแพทย์แผนไทย โดยการใช้การแพทย์แบบดั้งเดิมที่สืบทอดทางภูมิปัญญามาเป็น ระยะเวลายาวนาน มีเอกลักษณ์โดดเด่น ทรงคุณค่า สามารถส่งเสริมสุขภาพและรักษาโรคต่าง ๆ ได้จริง ซึ่งมีการนำมาใช้อย่างต่อเนื่องในชุมชนและครอบครัวตกทอดสู่ลูกหลานจนถึงปัจจุบัน วิธีการเป็นแนวทาง สอดคล้องกับธรรมชาติมีการใช้สมุนไพร หัตถการ วิถีชีวิต และความเชื่อต่าง ๆ ตามภูมิปัญญาที่สะสม ถ่ายทอดสืบทอดกันมา รวมถึงได้มีการใช้ภูมิปัญญาในการทำลูกประคบโดยใช้สมุนไพรต่าง ๆ เพื่อรักษาโรค ตลอดจนมีการเผยแพร่องค์ความรู้ ให้เกิดการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย สามารถสร้างรายได้ สร้างรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ภูมิปัญญาไทยให้เกิดในพื้นที่อย่างยั่งยืน

สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑. การจัดการขยะโดยชุมชน

ที่ตั้ง : เลขที่ ๔๑ หมู่ที่ ๗ ตำบลดอนแก้ว

เริ่มต้นจากกระบวนการแสดงความคิดเห็นในเวทีชุมชน “ช่วงกำลังคิด” สร้างการมีส่วนร่วมของคน ในชุมชน เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาขยะที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเริ่มจากสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สร้างกลการขับเคลื่อนในระดับชุมชนโดยการคัดแยกขยะระดับครัวเรือน เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม จนเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการขยะ ที่มีปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ถ่ายทอด

๒. โรงผลิตปุ๋ยหมักและปุ๋ยน้ำชีวภาพ

ที่ตั้ง : หมู่ที่ ๑ ตำบลดอนแก้ว

สืบเนื่องจากการบริหารจัดการขยะในชุมชน ได้ส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะจากแหล่งกำเนิด ๔ ประเภท คือ ขยะเปียก ขยะแห้งทั่วไป ขยะขายได้ และขยะอันตราย ซึ่งขยะเปียกในครัวเรือน เช่น เศษอาหาร เศษผลไม้ วัชพืช กิ่งไม้ ใบไม้ ได้มีการส่งเสริมการทำปุ๋ยหมักในครัวเรือนโดยการใช้เสวียน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งเป็นศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เพื่อเป็นศูนย์สาธิตและส่งเสริมการเพาะเลี้ยงต้นกล้า การปลูกพืชผักสวนครัว การรักษามลพิษพื้นฐ

สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน

๑. น้ำดื่มบ่อปู

ที่ตั้ง : หมู่ที่ ๑ ตำบลดอนแก้ว

น้ำดื่มบ่อปูเป็นบ่อน้ำกลางทุ่งนา มีน้ำผุดขึ้นคล้ายตาน้ำสีเขียวมรกต ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่คนธรรมดาไม่สามารถเข้าใกล้ได้ ต่อมาเจ้าอาวาสวัดบ่อปูจึงได้ร่วมกับชาวบ้านช่วยกันบูรณะบ่อน้ำแห่งนี้ เพื่อให้เป็นบ่อน้ำอันศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เคารพสักการะและบริโภคน้ำของคนในชุมชน และทางภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนกองทุนหมู่บ้าน เพื่อใช้เป็นกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน จึงมีการทำประชาคมหมู่บ้านและมีข้อตกลงให้มีการระดมทุนมาผลิตน้ำดื่มซึ่งเป็นไปตามแผนแม่บทชุมชน โดยน้ำบ่อปูซึ่งเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตน้ำดื่ม ดังนั้นสมาชิกในชุมชนได้ระดมเงินทุนเพื่อสมทบกับเงินกองทุนหมู่บ้าน และแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมา เรียกว่ากรรมการกองทุนหมู่บ้านบ่อปู เพื่อศึกษาและดำเนินการก่อสร้างโรงผลิตน้ำดื่มที่สะอาดและมีคุณภาพได้รับมาตรฐานจากองค์การอาหารและยา

สาขาสวัสดิการ

๑. ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุสายสัมพันธ์ วัด โรงพยาบาล และชุมชน

ที่ตั้ง : หมู่ที่ ๓ ตำบลดอนแก้ว

เนื่องจากมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นในตำบลอย่างต่อเนื่อง และผู้สูงวัยเองมีการเสื่อมถอยของภาวะทางสุขภาพ บางคนไม่มีคนดูแล จึงมีการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุสายสัมพันธ์ วัด โรงพยาบาล และชุมชน เน้นการส่งเสริมสุขภาพเชิงรุก โดยมีจิตอาสาที่มีทั้งอาสาสมัคร เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ พระสงฆ์ ที่เข้ามาพัฒนาศักยภาพเพื่อดูแลคนในชุมชน ผ่านกิจกรรมต่าง เช่น การเยี่ยมผู้ป่วย การใช้วัสดุหรือของเล่นโบราณเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อและส่งเสริมสุขภาพจิต อัยสอนหลาน เป็นต้น

๒. แก๊สชีวภาพจากมูลสุกร

ที่ตั้ง : เลขที่ ๑๖๑ หมู่ที่ ๙ ตำบลดอนแก้ว

เนื่องจากปัญหากลิ่นฉุนจากฟาร์มหมูในหมู่ที่ ๙ จึงมีการระดมความคิดเห็น “เวทีช่วงก่ำกิด” ได้มีการเสนอแนะวิธีการบริหารจัดการปัญหาและมลภาวะทางอากาศ โดยพัฒนาเป็นแก๊สชีวภาพ และใช้ภูมิปัญญาในการจัดทำวิธีแจกจ่ายให้ใช้ในครัวเรือนภายในชุมชน

๓. กองทุนสวัสดิการชุมชน

ที่ตั้ง : เลขที่ ๒๐๐ หมู่ที่ ๔ ตำบลดอนแก้ว

เป็นกองทุนเพื่อจัดสวัสดิการให้กับชุมชนโดยภาครัฐ ท้องถิ่น และประชาชน รวมกลุ่มจัดตั้งขึ้น ออมเงินวันละ ๑ บาท เพื่อจัดสวัสดิการการดูแลกรณีแรกคลอด กรณีเจ็บป่วย และกรณีเสียชีวิต

๔. ศูนย์พัฒนาครอบครัว

ที่ตั้ง : เลขที่ ๒๐๐ หมู่ที่ ๔ ตำบลดอนแก้ว

เป็นกลุ่มที่เป็นศูนย์กลางที่เชื่อมกิจกรรม ความสัมพันธ์ของครอบครัว ชุมชน ทุกกลุ่มวัย ให้มีกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งเรื่องที่อยู่อาศัย อาชีพ การสร้างความอบอุ่นให้ครอบครัว จัดบริการสายด่วน (Hot Line) ให้คำปรึกษา และบำบัดทุกข์ในเรื่องสุขภาพจิต โดยใช้คนในชุมชน ผู้นำทางธรรมชาติ ทูตทางสังคมที่มีอยู่ในตำบล

สาขาศิลปกรรม

๑. ดนตรีพื้นบ้านล้านนา

ที่ตั้ง : เลขที่ ๘๑ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลดอนแก้ว

เกิดจากความรักและความต้องการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเล่นและการทำเครื่องดนตรีพื้นบ้านล้านนา ของ นายก้วนดา เชียงตา จึงมีการสอน ถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจ รวมทั้งประกอบอาชีพการทำเครื่องดนตรีพื้นบ้านล้านนา ส่งเสริมการประกอบอาชีพการทำเครื่องดนตรี พร้อมทั้งขยายผลสู่สังคม เช่น การแสดงตามเวที หรืองานต่าง ๆ ให้บุคคลภายนอกได้รู้จักดนตรีพื้นบ้านล้านนาในวงกว้างต่อไป

๒. การฟ้อนดาบ ฟ้อนเจิง

ที่ตั้ง : เลขที่ ๘๒ หมู่ที่ ๖ ตำบลดอนแก้ว

ฟ้อนดาบ เป็นศิลปะการแสดงที่นิยมกันมากและเป็นที่ยึดถืออย่างแพร่หลายในเขตล้านนา การฟ้อนดาบมักนิยมฟ้อนกับดาบจำนวน ๒ เล่ม แต่บางครั้งก็จะมีฟ้อนดาบ ๖ เล่ม, ๑๒ เล่ม หรือจำนวนมากกว่าให้เห็นอยู่บ้าง แต่มักจะนิยมการฟ้อนดาบ ๒ เล่ม

ฟ้อนเจิง เป็นการแสดงลีลาการฟ้อนและลีลาการต่อสู้ด้วยมือเปล่า ซึ่งมีท่วงท่าที่สง่างามและน่าเกรงขามอยู่ในที่

ปัจจุบันการถ่ายทอดศิลปะฟ้อนดาบ - ฟ้อนเจิง ไม่ได้ทำกันอย่างลึกซึ้งและจริงจังเหมือนในอดีต แต่มีเพียงไว้เพื่อการแสดงเท่านั้น ส่วนการป้องกันตัวมีเพียงมาที่คนที่มีความรู้ดั้งเดิม ดังนั้นเชิงการต่อสู้ด้วยมือเปล่า หรือเชิงดาบของล้านนาจึงเหลือเพียงการฟ้อนดาบ - ฟ้อนเจิงที่มีลักษณะเป็นการแสดง

นายนิคม พรหมมาเทพย์ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ในการฟ้อนดาบ - ฟ้อนเจิง จึงเป็นผู้ถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจรุ่นหลังต่อไป

๓. ศูนย์การเรียนรู้ชัชชานซอพื้นเมือง - ปี่จุม

ที่ตั้ง : เลขที่ ๘๑/๑ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลดอนแก้ว

ซอพื้นเมืองล้านนา หรือที่ชาวพื้นเมืองล้านนาเรียกว่า ซอ เป็นรูปแบบการร้องเพลงที่ชาวพื้นเมืองใช้ชัชชากล่อมให้คลายทุกข์ โดยจะมีคำเรียกผู้ร้องเพลงซอ ว่า ช่างซอ ซึ่งการชัชชอในปัจจุบันจะมีลีลาและรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย การชอมีทั้งชัชชอเดี่ยวและคู่ ซึ่งนิยมเรียกว่า “คู่ถ้อง” สลับด้วยดนตรีคือ ปี่จุม ๓ ปี่จุม ๔ หรือปี่จุม ๕ (ภาษาพื้นเมืองจะออกเสียงว่า ปี่จุม)

ปี่จุม เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าของภาคเหนือ คำว่า “จุม” เป็นภาษาล้านนา หมายถึง การชุมนุม หรือการประชุมกัน ดังนั้น ปี่จุม จึงหมายถึง การนำปี่หลาย ๆ เล่มนำมาเป่ารวมกัน ซึ่งปี่จุมนิยมใช้บรรเลงประกอบการชัชชอพื้นเมืองของล้านนา

นายอินตา เลาคำ เป็นปราชญ์ล้านนาที่มีความรู้ความสามารถในการชัชชอพื้นเมืองและเป่าปี่จุม จึงได้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชัชชานซอพื้นเมือง - ปี่จุม เพื่อถ่ายทอดและสืบสานซอพื้นเมือง - ปี่จุม ให้คงอยู่เป็นเอกลักษณ์ของล้านนาอย่างยั่งยืน

๔. พิพิธภัณฑสถานใจห่ม

ที่ตั้ง : เลขที่ ๘๒ หมู่ที่ ๖ ตำบลดอนแก้ว

เป็นพิพิธภัณฑสถานที่อยู่ภายใต้ศูนย์การเรียนรู้ผญาล้านนา ของนายนิคม พรหมมาเทพย์ ซึ่งได้รวบรวมเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้านของชาวล้านนา มาจัดแสดง เช่น ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เครื่องแต่งกายล้านนา การทำการเกษตร และพิธีกรรมต่าง ๆ

สาขาจัดการ

๑. การบริหารจัดการตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว

ที่ตั้ง : เลขที่ ๒๐๐ หมู่ที่ ๔ ตำบลดอนแก้ว

เป็นการจัดการ “ดอนแก้วตำบลแห่งสุขภาพ” ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้วเป็นองค์กรหลักในการสนับสนุนนโยบาย วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณในการดูแลสุขภาพชุมชนโดยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาาระบบบริการสุขภาพด้านสร้างเสริมสุขภาพป้องกันโรค รักษาพยาบาล และฟื้นฟูสมรรถภาพที่มีคุณภาพมาตรฐาน ขยายผลและเผยแพร่สู่ชุมชนอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีทักษะ

ในการดูแลสุขภาพของตนเอง รวมถึงการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจของคนในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน ผู้สูงอายุ ผ่านกิจกรรมโครงการอย่างต่อเนื่อง

สาขาภาษาและวรรณกรรม

๑. อักษรธรรมล้านนา (ตัวเมือง)

ที่ตั้ง : วัดดอนแก้ว หมู่ที่ ๒, โรงเรียนดอนแก้วเนรมิตปัญญา หมู่ที่ ๔, ฌาณาล้านนา หมู่ที่ ๖

อักษรธรรมล้านนา หรือ ตัวเมือง พัฒนามาจากอักษรมอญโบราณเช่นเดียวกับอักษรพม่า อักษรชนิดนี้ใช้ในอาณาจักรล้านนาเมื่อราว พ.ศ. ๑๘๐๒ จนกระทั่งถูกพม่ายึดครองใน พ.ศ. ๒๑๐๑ ปัจจุบันใช้ในงานทางศาสนา พบได้ทั่วไปในวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย (ส่วนที่เป็นเขตอาณาจักรเดิมและเขตที่ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมล้านนาบางแห่ง) นอกจากนี้ยังแพร่หลายไปถึงเขตรัฐไทยแถบเมืองเชียงตุง ซึ่งอักษรที่ใช้ในแถบนั้นเรียกชื่อว่า “อักษรไตเขิน” มีลักษณะที่เรียบง่ายว่าตัวเมืองที่ใช้ในแถบล้านนา

อักษรธรรมล้านนา หรือ ตัวเมือง (คำเมือง: อักษรธรรมล้านนา *อักษรธรรมล้านนา* *ฤ* *ตัวเมือง*; *ไทลื้อ*: , ธรรม, "คัมภีร์") หรือ อักษรยวน ภาษาไทยกลางในอดีตเรียกว่า **ไทยเฉียง ลาว** **เฉียง**ตามชื่อมณฑลลาวเฉียง เป็นอักษรที่ใช้ในสามภาษา ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นเหนือ, ภาษาไทลื้อและภาษาเขิน นอกเหนือจากนี้ อักษรล้านนายังใช้กับลาวธรรม (หรือลาวเก่า) และภาษาถิ่นอื่นในคัมภีร์โบราณพุทธและสมุดบันทึก อักษรนี้ยังเรียก อักษรธรรมหรืออักษรยวน

ภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นภาษาใกล้ชิดกับภาษาไทยและเป็นสมาชิกของตระกูลภาษาเชียงแสน มีผู้พูดเกือบ ๖,๐๐๐,๐๐๐ คนในภาคเหนือของประเทศไทย และหลายพันคนในประเทศลาว ซึ่งมีจำนวนน้อยที่รู้อักษรล้านนา อักษรนี้ยังใช้อยู่ในพระสงฆ์อายุมาก ภาษาไทยถิ่นเหนือมีท้าวธรรมยุคต์ ขณะที่ภาษาไทยมีท้าวธรรมยุคต์ ทำให้การถอดเสียงเป็นอักษรไทยมีปัญหา มีความสนใจในอักษรล้านนาขึ้นมาอีกบ้างในหมู่คนหนุ่มสาว แต่ความยุ่งยากเพิ่มขึ้น คือ แบบภาษาพูดสมัยใหม่ ที่เรียก คำเมือง ออกเสียงต่างจากแบบเก่า

ในตำบลดอนแก้วได้มีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ และเป็นผู้สืบทอด ผู้สอน อักษรธรรมล้านนา เช่น พระใบฎีกาเจริญศักดิ์ สิริภทโท นายนิคม พรหมมาเทพ นางสุจินดา ณะวิชัย ซึ่งปัจจุบันยังมีการสอนให้นักเรียนในโรงเรียน นักเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และประชาชนผู้ที่สนใจทั่วไป

สาขาศาสนาและประเพณี

๑. กลองหลวง บ้านพระเจ้านั่งโกน

ที่ตั้ง : หมู่ที่ ๑๐ ตำบลดอนแก้ว

เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาในการทำกลอง จึงมีการระดมทุนระดมความคิดร่วมกันทำกลองหลวง โดยเป็นแหล่งเรียนรู้การทำกลองหลวงในแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนา ปัจจุบันตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ ๑๐ บ้านพระเจ้านั่งโกน ตำบลดอนแก้ว

๒. ประเพณีจิบอกไฟ (จุดบั้งไฟ)

ที่ตั้ง : วัดพระนอน (ขอนม่วง) หมู่ที่ ๕ ตำบลดอนแก้ว

เป็นประเพณีที่นิยมเล่นกันทั่วภาคเหนือในเทศกาลต่าง ๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์น้ำพระนอน ซึ่งในตำบลดอนแก้วได้มีประเพณีจิบอกไฟเนื่องในเทศกาลสงกรานต์น้ำพระนอน ของวัดพระนอนขอนม่วง หมู่ที่ ๕ บ้านพระนอน มาเป็นเวลาช้านาน ซึ่งกำหนดเอาเดือน ๙ เหนือ แรม ๑๔ - ๑๕ ค่ำ รวม ๒ วัน เพื่อจุดเป็นพระพุทธรูปบูชา ได้บุญกุศล เป็นความตั้งใจจะสักการะ กราบไหว้พระเกษแก้วจุฬามณีบนสวรรค์ ชั้นดาวดึงส์ และเพื่อความสนุกสนานสามัคคี ประเพณีจิบอกไฟในงานประเพณีสงกรานต์น้ำพระนอนได้กำหนดเอาเดือน ๙ เหนือ แรม ๑๔ - ๑๕ ค่ำ ซึ่งจะมีการสงกรานต์น้ำพระธาตุ และมีขบวนแห่จากหมู่บ้านไปยังวัดพระนอน (ขอนม่วง) ส่วนการจิบอกไฟนั้นจะเปลี่ยนแปลงสถานที่จุดไปตามสถานการณ์ โดยมีการแข่งขันเพื่อความสนุกสนานสามัคคี ขั้นตอนการจุดนั้น ชาวบ้านจะหามบอกลงไปวางที่ค้ำ (ก้าง) โดยหันหัวขึ้นไปโดยใช้มุมเอียง ๔๕ องศา หรือแล้วตามล่าจิบอกไฟ เวลาจุดจะใช้ไฟจุดที่ดินปั้นบอกลงไป เรียกว่า เผ่า จะดันบอกลงไปพุ่งขึ้น เพื่อหมดแรงดันก็จะตกลงมา

๓. ประเพณีใส่บาตรเป็งปูด

ที่ตั้ง : ทำน้าบ้านป่ารวก หมู่ที่ ๖ ตำบลดอนแก้ว

ประเพณีตักบาตรเที่ยงคืน เกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด แต่เข้าใจว่าภาคเหนือนับเอามาจากประเทศพม่า มีความเชื่อว่าพระอุปคุตซึ่งเป็นพระภิกษุที่พระพุทธเจ้าทรงเป็นองค์อุปัชฌาย์เมื่อสำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้วได้เสด็จลงไปจำศีลภาวนาอยู่ ณ สะดือทะเล ในรอบ ๑ ปีจะขึ้นมาโปรดชาวเมือง ก่อนเวลารุ่งอรุณชาวพุทธจะเตรียมอาหารไว้ใส่บาตรพระอุปคุต โดยมีมติความเชื่อว่าหากผู้ใดได้ทำบุญตักบาตรพระอุปคุตแล้วจะได้บุญใหญ่หลวง เกิดโชคลาภและความเป็นสิริมงคลในชีวิต คติความเชื่อนี้จึงทำให้พุทธศาสนิกชนถือปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ ในประเทศไทยการใส่บาตรเที่ยงคืนนี้ชาวเหนือเชื่อกันว่าพระอุปคุตจะแปลงกายเป็นสามเณรออกมาโปรดสัตว์ถ้าผู้ใดใส่บาตรกับพระอุปคุตแล้ว บุคคลนั้นจะประสบแต่ความสุข ร่ำรวยด้วยทรัพย์สินเงินทองได้อานิสงส์แรง ดังนั้นเมื่อถึงวันเพ็ญตรงกับวันพุธ ชาวเหนือทุกคนจะไปคอยใส่บาตรเป็นพิเศษ

วันเพ็งปูด หรือ เพ็งพุทธ หรือประเพณีตักบาตรเที่ยงคืน เป็นประเพณีของทางเหนือในทุกปีที่มีวันขึ้น ๑๕ ค่ำ ที่ตรงกับวันพุธโดยไม่เจาะจงว่าต้องอยู่ในเดือนใด พระภิกษุสามเณรทุกรูป จะออกบิณฑบาตในตอนเที่ยงคืน โดยมีความแตกต่างของการนับเวลา โดยที่จังหวัดเชียงใหม่จะตักบาตร คืนวันอังคารหลังเวลา ๐๐.๐๐ น. ซึ่งเป็นช่วงเวลาเข้าสู่วันพุธ บรรดาพุทธศาสนิกชนชาวเหนือจะเตรียมข่างสารอาหารแห้งไว้คอยใส่บาตรตั้งแต่หลังเที่ยงคืน

ตำบลดอนแก้ว จะมีการใส่บาตรเป็งปูด โดยเมื่อเริ่มเข้าเวลาของวันพุธ ตั้งแต่เวลา ๐๐.๐๐ น. ประชาชนจะมาร่วมกันใส่บาตร ณ ทำน้าปิง บ้านป่ารวก หมู่ที่ ๖ ตำบลดอนแก้ว

ปราชญ์ชุมชนตำบลดอนแก้ว

พระอุทัย อุทัยมณีรัตน์

บ้านเลขที่   วัดพระนอน (ขอนแก่นม่วง)
 เกิดวันที่   ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๕
 ความสามารถ   พิธีกรรม ประเพณี เช่น ฮีต ๑๒, ตานก๋วยสลาก

นายมนัส บัวรัตน์

บ้านเลขที่   ๑๕๔ หมู่ที่ ๑ บ้านดอนแก้ว ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่   ๓ ตุลาคม ๒๕๕๘
 การศึกษา.   ประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนบ้านดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 ความสามารถ   พิธีกรรม “สืบชะตา”

นายคำปัน ใจเที่ยง

บ้านเลขที่ ๖๙ หมู่ที่ ๑ บ้านดอนแก้ว ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๙
 การศึกษา. ประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนบ้านดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 ความสามารถ พิธีกรรม “สี่บชะตา”

นายอุ่น เชียงคำ

บ้านเลขที่ ๑๒๐ หมู่ที่ ๒ บ้านดอนแก้ว ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๘
 การศึกษา. ประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนบ้านดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 ความสามารถ การทำบอกลไฟหมื่น , บอกลไฟลูกหนู , บอกลไฟท้องตัน , บอกลไฟดอก

นางอรัทัย วงศ์อนุกุล

บ้านเลขที่ ๑๐/๔ หมู่ที่ ๒ บ้านดอนแก้ว ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๐๕
 การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๗ จากโรงเรียนบ้านศาลา อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 ความสามารถ จักสานไม้ไผ่ขัด

นางโสภา คำประเสริฐ

บ้านเลขที่ ๑๐๑ หมู่ที่ ๓ บ้านศาลา ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๐๐
 การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนบ้านศาลา อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 ความสามารถ การทำบายศรี , จัดดอกไม้ , เตรียมของประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ

นางฝน บุญเรือง

บ้านเลขที่ ๑๘๖ หมู่ที่ ๓ บ้านศาลา ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๔๖
 การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนบ้านศาลา อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 ความสามารถ การจัดเตรียมของประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ

นายนิเวศ อินลือกฟอง

บ้านเลขที่ ๖๑ หมู่ที่ ๓ บ้านศาลา ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๐๓
 การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนบ้านศาลา อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 ความสามารถ การเป่าคาถารักษากระดูกหัก/กระดูกแตก

นางบานเย็น สำเนียง

บ้านเลขที่ ๒๐๖ หมู่ที่ ๓ บ้านศาลา ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๐๐
 การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ ๓ จากโรงเรียนบูรณศิลป์ จ.เชียงใหม่
 ความสามารถ การทำลูกประคบ และการนวดแผนไทย

นางชินจิตร ชัยวงศ์

บ้านเลขที่ ๒๒ หมู่ที่ ๓ บ้านศาลา ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๑๓
 การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ ๖ จากโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จ.เชียงใหม่
 ความสามารถ ฟ้อนเล็บ, ฟ้อนก๋ายลาย, ฟ้อนเทียน

นายสมพร ตันดี

บ้านเลขที่ ๔๓ หมู่ที่ ๔ บ้านป่าแงะ ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๔๘
 การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนบ้านศาลา อำเภอแม่ริม จ.เชียงใหม่
 ความสามารถ เครื่องปั้นดินเผา

นางปราณี พักผ่อน

บ้านเลขที่ ๒๙/๑ หมู่ที่ ๔ บ้านป่าแงะ ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๐๓
 การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ ๗ จาก ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 อำเภอแม่ริม จ.เชียงใหม่
 ความสามารถ. การขับซอ ,เพลงพื้นบ้าน

นายสุรชัย ตันดี

บ้านเลขที่ ๔๓ หมู่ที่ ๔ บ้านป่าแงะ ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๒๓
 การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ ๖ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 อำเภอแม่ริม จ.เชียงใหม่
 ความสามารถ งานปั้นรูปลอยตัวและงานหล่อจากดินเหนียว

นางปิ่น หลักดี

บ้านเลขที่ ๕๐ หมู่ที่ ๔ ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๓๐
 การศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนบ้านชะเอือง
 ความสามารถ การทำหมอนลูกจันทร์

นางตีบ ปัญญานาม

บ้านเลขที่ ๕๓ หมู่ที่ ๔ บ้านป่าแงะ ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๓๔
 การศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนบ้านชะเยือง
 ความสามารถ การทำบายศรี , กระทบ , หมอนลูกจันทร์ , หมอนหน้าหก

นายตา เรือนทอง

บ้านเลขที่ ๒๓๒ หมู่ที่ ๕ บ้านพระนอน ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๓๙
 การศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนบ้านพระนอน
 ความสามารถ การไม้กวาดดอกหญ้า

นายปิ่น สุวรรณ

บ้านเลขที่ ๕๘ หมู่ที่ ๖ บ้านป่ารวก ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๓๐
 การศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนบ้านท่อ-เมืองลับ
 ความสามารถ การจักสานกุ่ม,ไซ,แฉะ,ก้วยสลาก ฯลฯ

นายนิคม พรหมมาเทพย์

บ้านเลขที่ ๘๒ หมู่ที่ ๖ บ้านป่ารวก ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๑
 การศึกษา ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สาขาการศึกษานอกระบบ
 ความสามารถ ภาษาและวรรณกรรมล้านนา การฟ้อนดาบ การฟ้อนเจิง การแพทย์พื้นบ้าน
 ล้านนา การอบสมุนไพรพลังแร่ธาตุบำบัด

นายเสน่ห์ อัมนนท์

บ้านเลขที่ ๓๗ หมู่ที่ ๗ บ้านสันเหมือง ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๔๔
 การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ ๖ (การศึกษานอกระบบ)
 ความสามารถ พิธีเรียกขวัญ, มัคนายก

นางพรรณ คำมาลัย

บ้านเลขที่ ๒๔/๑ หมู่ที่ ๙ บ้านสบสา-หนองพาน ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๐๑
 การศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนบ้านดอนแก้ว
 ความสามารถ การทำบายศรี , ชันโตก , จักสานแฮะ , ไช้ , หมวก ฯลฯ

นางคำมา วงศ์งาม

บ้านเลขที่ ๑๐๖ หมู่ที่ ๙ บ้านสบสา-หนองพาน ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๕ กันยายน ๒๔๙๔
 การศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนบ้านดอนแก้ว
 ความสามารถ พิธีกรรม “สืบชะตา”

นายจ๋านง อำภา

บ้านเลขที่ ๒๔/๑ หมู่ที่ ๙ บ้านสบสา-หนองพาน ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๐๑
 การศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนบ้านดอนแก้ว
 ความสามารถ การทำบอไฟ , บอไฟท้องถิ่น

นายคำป็น คำคง

บ้านเลขที่ ๔๖ หมู่ที่ ๙ บ้านสบสา-หนองพาน ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๖
 ความสามารถ การรักษาโรค “การแหก”

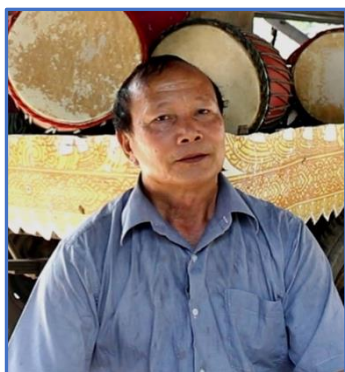
นายกัวนดา เชียงตา

บ้านเลขที่ ๘๑/๑ หมู่ที่ ๑๐ บ้านพระเจ้านั่งโก้น ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๔๔
 การศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนบ้านห้วยสูงสิงห์ จ.ลำพูน
 ความสามารถ การประดิษฐ์ปี่จุ่ม , ซ่างซอ, นักดนตรีพื้นเมือง

นายอินตา เลาคำ

บ้านเลขที่ ๘๑/๑ หมู่ที่ ๑๐ บ้านพระเจ้านั่งโกน ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๔๖
 การศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนบ้านสันกลาง ต.ป่าใหม่ อ.พร้าว จ.เชียงใหม่
 ความสามารถ เป่าปี่จ๋อม , ซ่างซอ, นักดนตรีพื้นเมือง

นายจรัล ชันแข็ง

บ้านเลขที่ ๖๒ หมู่ที่ ๑๐ บ้านพระเจ้านั่งโกน ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 เกิดวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๔๔
 การศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนบ้านศาลา ต.ดอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
 ความสามารถ การทำกลองหลวง